

טשענאכאזער צייטונג

פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין
פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין
פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין

פרייטאג 15. 10. 1937 4.30 ליכט צינדען

דער פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין
פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין
פאמיליע ריכטער ווינסען מיר מיטל גליק צו זיין

Dr. med. **M. KOHN-SZAJNOWA**
wznowiła przyjęcia
AL. WOLNOŚCI 3/5. TEL. 18-62.

Dr. med. **M. SZTAJNIC**
choroby nerwowe i wewnętrzne
przyjmuje od 9-11 i 4-7 p.p.
ul. N. Panny Marii 81
front, II-gie piętro. Tel. 10-92.

הארציגע ראנקאזונג
זאגען מיר דעם חסוד'ען פראם בערש וויינבערג
פאר דעם געהארגענען אונזערען אונזערען
אין משך פון 6 יאהר, און איבערהויפט פאר דער
הערליכער צוגרייטונג צו דער בר-מצוה-פייערונג.
מינדל און נחמ'י ראזען

הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
אברהם שטיינהארט, יוסף זאמבעק
וואלף לעוואוויטש, מאטעק שפיטוואק
און פנחס אויערשטאק.

הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
מ. ווייצבערג, ז. יוריטא
און ח. איצקאוויטש.

הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
די פערצווייפלטע שוועסטער-קינדער
שמואל באושיקאווסקי און פרוי אין זייער
גרויס אומגליק צוליב'ען פריהצייטיגען טויט
פון זייער אייניג טעכטערל

הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
אברהם אויערשטאק און פאמיליע
מיר נעמען אנטויל אין טרויער פון אונזער קינד
שמואל באושיקאווסקי און פרוי
צוליב'ען טויט פון זייער הייס געליבט טעכטערל

הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
די פערצווייפלטע שוועסטער-קינדער
שמואל באושיקאווסקי און פרוי אין זייער
גרויס אומגליק צוליב'ען פריהצייטיגען טויט
פון זייער אייניג טעכטערל

רשימה פון די גרויסע געהינטען, וואס זענען לעצטענס געפאלען
אין דער קאלעקטור פון י. וועקסלער

165681	זל.	אויפ'ן נומער	100.000
54355	זל.	אויפ'ן נומער	100.000
49597	זל.	אויפ'ן נומער	50.000
72585	זל.	אויפ'ן נומער	30.000
167420	זל.	אויפ'ן נומער	30.000
116491	זל.	אויפ'ן נומער	20.000

1.000.000 דערונטער דער
מיליאן וואלעס
אויפ'ן נומער 40875
אין דער 28-טער לאטעריע
ווי אויך פילע געווינסען צו 5.000, 10.000, 15.000 זל. א. א. א.

דעריבער דארף מען שוין קויפן א לאס 1 קלאס
40 לאטעריע אין דער גליקליכער קאלעקטור פון
J. WEKSLER
ALEJA 6, TEL. 11-55.
די ציהונג פון 1 קלאס דעם 21-טען פאדזשערניק

Zarząd Tow. Żydowskich Szkół Średnich i Powszechnych
w Częstochowie
zawiadamia, że ustalony został program egzaminu
wstępnego z języka hebrajskiego do kl. I. gimna-
zjalnej, obowiązujący wszystkich zmierzających uczęszczać w
roku szkolnym 1938/9 do gimnazjum żydowskiego.
Byłoby bardzo pożądane, ażeby wszyscy kandydaci, a w
szczególności uczniowie, mający zamiar składać egzamin kon-
kursowy, już obecnie zaznajomili się w kancelarii gimnazjum
z programem egzaminów.
By ułatwić przygotowanie do egzaminu uczniom, nie mogą-
cym opłacać korepetycji prywatnych, postanowił Zarząd utworzyć
kurs języka hebrajskiego dla uczniów chcących przygotować się do egzaminu
Kurs będzie czynny w lokalu gimnazjum poczynawszy od
1 grudnia b r w poniedziałki i czwartki o godz 7 w wieczorem.
Opłata za kurs będzie wynosiła Zł. 3.— miesięcznie. Zgłosze-
nia na kurs przyjmuje kancelaria gimnazjum, Dąbrowskiego 7.

„טעכנאזיל” - א. זילבערשטיין
משענסטאכאז, אלעז קאשטשושקי 23 א:
טעלעפאן 18-60

פערקויפט - קויהלען און קאקס
פירט פון קויהלען און קאקס
ליפערט אויסער וואגנאזילען און איינצעלנע פוהרען
פאר הויז - געברויך
די בעסטע קוואליטעטען הייז-קויהלען: דאמבראווער און שלעזישע.
הויפט - פערקויפט און פערטעמאנגען פון די בעסטע גרופען, ווי:
גיצשע (וויסאן און דיגאן), פלארא, פאריז (קאשעלעוו).
איך ליפער אנהויבענדיג פון איין פוהר.
פיליגסטע איינקויפט-קוועלע.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע
גאלדבערג אין דאמאטק צוליב'ען טויט פון זייער אונזערען טעכטערל
מאטער
המקום יבנה אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
יצחק שטייניץ און פרוי,
ראובן שטייניץ און פרוי.

אונזערע פריינד
אין גרויסען צער צוליב'ען טויט פון זייער אייניג
טעכטער
דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
א. שטשעקאטש און פרוי, ה. העלמאן און פרוי, ח. פערבערג און פרוי,
י. שטשעל, ז. יוריטא, ק. שטשעקאטש, ר. דראזשדיק, ע. באטשאק.

Podziękowanie.
WP. D-owi Mieczysławowi Lewinowi oraz p. Felczrowi St. Mitlerowi
za troskliwą opiekę podczas choroby naszej wnuczki serdeczne
podziękowanie składa
Rodzina Engel.
Z intencji zaręczyn
STAŚKA ALTMANA z SALĄ WAJNTRAUBÓWNĄ
wiele szczęścia życzą
Cymermanowie z Córką
Naszej drogiej i kochanej siostrze SALI WAJNTRAUBÓWNI
z intencji Jej zaręczyn z p. SZ. ALTMANEM serdeczne życze-
nia posyłają
Narzeczeni: Genia Wajntraubówna,
Joel Dajczman, Włoszczowa
אונזער ליבער שוועסטער
סאלא וויינטראובנא צו דער פערלאנגט מיט ה' שלמה אלטמאן
ווינסען מיר א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט. די ז. מוטער - נחת.
פאמיליע וויינר, וואלעסאוו.

Z intencji zaręczyn kochanej koleżanki
SALI WAJNTRAUBÓWNY z p. SZ. ALTMANEM
zyczą dużo szczęścia i szczęśliwego współżycia
GENIA JELEŃ, Pławno
Z intencji zaręczyn brata naszego
STAŚKA ALTMANA z SALĄ WAJNTRAUBÓWNĄ
zyczą promiennej przyszłości.
MAREK i BENJAMIN ALTMAN.
א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט אונזער פריינד
רבקה קאנטאט צו איהר תנאים מיט ה' לוי צוקערמאן
די עלטערן פילע נחת ווינסען
לייב וועלגמאן און פרוי
צו דער בר-מצוה-פייערונג פון ארעור פאונאנסקי
ווינסען מיר די עלטערן צו דערלעבען ביי איהם פילע נחת און פרייד
מענדל מארעק און פאמיליע
משה אהרן מארעק און פרוי

Rodzinie Szaja
w wielkim bólu z powodu zgonu niezapomnianego Syna i Brata
b. p. HERSZLIKA
wyrażają szczerzy żal i współczucie
Personel f-y „Metros” s. a.
Zrozpaczonej Rodzinie Szaja z powodu przedwczesnego
zgonu Ich ukochanego Syna i Brata
b. p. HERSZLIKA
składają wyrazy szczerzego współczucia
Robotnicy żydowsy i chrześcijańscy f-y „Metros” s. a.
B. Joselewicza 3.
מיר נעמען אנטויל אין גרויסען צער פון דער פאמיליע שאיא
צוליב'ען פריהצייטיגען טויט פון זייער אונזערען טעכטערל וואס און ברודער
הירשל
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
די שלאסער
פון דער פירמע „METROS”
Koleżance CESI i RODZINIE SZAJA z powodu przedwczes-
nego zgonu Ich ukochanego jedyne Syna i Brata
b. p. HERSZLIKA
składa wyrazy żalu i współczucia
Dawid Szmulewicz.
צוועהטאנט פון צער צוליב'ען פריהצייטיגען טויט פון אונזער
טהייערען יונגע-פריינד און חבר
הירשל שאיא
דריקען מיר אויס דער פערטומטער פאמיליע אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
יואל באראן, יחיאל גוטערמאן,
דוד קאזאק אין שאול פרידענאן.

עס איז די

פאסענדע צייט!

מיט 2 יאהר צוריק האט די צענטראלע פון ארץ פראווינץ צו שאפן אין אונזער שטאט אַנטיילונג. מען האט דאמאלס צוגעפירט עטליכע געזעלשאפטליכע טהור, געגרינדעט דעם קאמיטעט און דערמיט האט עס זיך געענדיגט.

און עס נאך 2 יאהר צייט האט זיך די צענטראלע פון ארץ פראווינץ פארמאגט און אונזער שטאט און ארץ געשיקט א שילח וועלכען שאפן אַנטיילונג.

די קאנטראלע פון צוואנציגסטן מיטן שאפן די אַרץ-אַנטיילונג, האט שוין געפירט און גאנץ אנדערשן כאראקטער, ווי דאס איז געווען מיט 2 יאהר צוריק.

די אנוועזענדע האבען זיך אין דעם פראצעס פון שאפן אַנטיילונג אַנטיילונג אַנטיילונג מיט ביידע הענד און לויט די דיסקוסיעס, וואס זענען פארגעקומען אויף דער אַנטיילונג-אַנטיילונג פאראמלונג, האט מען געמיינט, און די אנוועזענדע האבען א זאכליכע צו-גאנגענע דעם ענין. אלעמען האט בע-הערשט דער רוח-הזמן, מען וויל די פאליטישע יודען פערזענלעך, די יודישע ינגער האט נישט פאר זיך קיין שום קונסט, האט מען זיך און אין ארץ-הענט-גרעס, חיל מען, טראכט מען, דורך אַרץ געבען די מעגליכקייט עטליכע צעהנדיג יודישע ינגעלעך זיך אויספארבייטען פאר זיך א וועג אין לעבן, א יונגער עקזיסטענץ.

וועלכען די אויפגאבען און קאנטראלע ציילען פון דער היינטיקער אַנטיילונג פון ארץ, אויב אונזערע וועט ווי גע-העריג אַנטיילונג ווערן, וועט אונז נאך איסקומען נישט איינמאל צו בע-הערשן, מיר ווילן נאך דאסמאל אונ-פערשפרייכען, אז אויב מיט 2 יאהר צוריק האט מען זיך נאך געקאנט ווי עס איז לייכטשטעלן די שאפונג פון אַנטיילונג, אַנטיילונג אין אונזער שטאט, איז עס היינט א לעבענס נויטווענדיג-קייט.

א צייטווייליגער קאמיטעט איז גע-שאפן געווארן און איצט איז נאך די פראגע, ווי אויף דער דאזיקער קא-מיטעט וועט פערשטעלן ווי אויפגאבען א סך פראיעקטען זענען אַנטיילונג-פון געווארן, עס דארף אבער זיין דער גוטער ווילען קאמט איינעם פון קייט.

א צייטווייליגער קאמיטעט איז גע-שאפן געווארן און איצט איז נאך די פראגע, ווי אויף דער דאזיקער קא-מיטעט וועט פערשטעלן ווי אויפגאבען א סך פראיעקטען זענען אַנטיילונג-פון געווארן, עס דארף אבער זיין דער גוטער ווילען קאמט איינעם פון קייט.

ידיעות פון דער וואך

זיך ארום דער פאלאנאג, דאס רוב ארעסטירטע זענען סטודענטען און סטו-דענטקעס, ביי וועלכע מ'האט אויך גע-פינען אין די וואוינונגען סיעל גע-וועהר, אַמאזאנעס, אונגענאכע אונטא-צען א. א. וו.

— אין כינא האבען די יאפאנער אונטערגענומען א געוואלדיגע אפע-סיווע אויפ'ן שאנטייזש פראנט, וועלכע זיי בעמיהען זיך מיט אלע כחות דורכ-צורייסען. די כינעזער שטעלען א פער-ביטערסן ווידערשטאנד.

— אין ווארשא איז פארגעקומען א צוזאמענפאך פון דער כשרעציע און נ. פ. ר. וועלכע האבען זיך פאראיי-ניגט און געשאפן א נייע א. ג. פאר-בייט פארטיי. אין צוזאמענפאך הא-בען אַנטייל גענומען דער געוועזענער פרעזידענט וואַסעכאָווסקי און גענ-האלער.

— אויפ'ן אינזל יאָווא (האלענדיש אינדיז) איז אין א ליפס קאטאסטרא-פ פערוואנדעט געווארן דער בע-רוהמטער יודישער פידלער-ווירטווא-בראָנסלאוו הובערמאן, וועלכער איז על פי גס ניצול געווארן פון טויט. לויט די לעצטע ידיעות האט דער בע-רוהמטער פידלער בעקומען א לינגען-ענסצינדונג און זיין לעבן איז אין געפארהר.

— אין צוזאמענפאך מיט'ן איינפיה-רען די געסט-געבן אין די פאליטיש-הויכשולען איז אין ווארשא פארגעקו-מען א צוזאמענפאך פון דעלעגאטען פון אלע יודישע אקאדעמישע צענטערן אין פוילען. אויפ'ן צוזאמענפאך איז אַנגענומען געווארן א שארע פרא-טעסט-רעזאָלוציע געגען אייגנפיהרען א געטא אין די הויכשולען.

— אין שטיקאנא האט פרעזידענט רוזוועלט געהאלטען א גרויסע רעדע, אין וועלכער ער איז שאַרף אַרויסגע-טרעטען געגען די 10 פראצענט מלוכות, וועלכע פערשפרייטען אנארכיע און

— אין שטעטל בריינסק (באליס-טאקער וואַסוואדוואו) זענען פאר-געקומען אַנטי-יודישע אַרויסטרעטונגען. עס זענען איבערגעדריעהט געווארן יו-דישע סטראנאנעס, אויסגעוואקסט געווא-רען שויערן און 2 יודען זענען שווער פערוואנדעט געווארען.

— אין פראנקרייך זענען פארגעקו-מען וואלען צו די וועלכע פערזענלע-טונגען, וועלכע האבען זיך געענדיגט מיט א געזון פון די סאציאליסטען און ראדיקאלען. דאָנעמען האבען געליטען א דורכפאל די קאמוניסטישע פארטיי, ווי אויך די פאליטישען. נאך די דאזיקע וואלען ווערט אין אַלגעמיין די פא-ליטישע לאַגע אין פראנקרייך בעסערט אַלס סאציאליזירט.

— די פאליציי האט אַדורכגעפיהרט מאַסען-רעוויזיעס און אַרעסטען צווישען די ווארשאוועס נארא לייט און ספע-ציעל ביי די יעניגע, וועלכע גרויסירען לעבען.

די פראיעקטען צו רעאליזירען אין מה שלא יעשה השכל יעשה הומן— אויך אין דעם פאל איז צו האַפּען, אז דאס מאל וועט די צענטראלע פון אַרץ-האבען ביי אונז משהר הצלחה, ווי דאס איז געווען מיט צוויי יאהר צוריק, ווייל די צייט, אין וועלכער מיר לעבען יעצט, אלעט א סך מיט צו דער רעאליזירונג פון עס דעם דא-זיגען פראיעקט, פון שאפן אַנטיילונג אַנטיילונג פון אַרץ.

ש. זיך ארום דער פאלאנאג, דאס רוב ארעסטירטע זענען סטודענטען און סטו-דענטקעס, ביי וועלכע מ'האט אויך גע-פינען אין די וואוינונגען סיעל גע-וועהר, אַמאזאנעס, אונגענאכע אונטא-צען א. א. וו.

טעראר אין אינטערנאציאנאלען לעבען און בעדראהען דעם שלום פון דער וועלט. די דאזיקע רעדע, וועלכע איז געווענדעט געגען איטאליע, דייטשלאנד און יאפאן, האט געמאכט א ריזיגען רושם אין דער גאנצער וועלט.

— ווי מען גיט-אבער זאָל אויפ'ן אַרץ פון ערמאָדעטען דיסטריקט-קא-מיטאר פון גליי, ענדרייס, נאָמינירט ווערען א יודישער בעאמטער.

— אין חורש גאָלדענער זאָל אַרויס-פאהרען קיין ארץ-ישראל א נייע ברי-טישע קאמיטע, וואס זאָל נאָכאָמל גענוי אַדורכשטוריען דאס ארץ-ישראל פראָבלעם און אויך פרובען צו דער-מיהרען צו א פערשטענדיגונג צווישען יודען און אראבער.

— ווי מען גיט-אבער איז דער יו-דישער וויצע-פירערמייסטער פון ירושלים דר. דניאל אויסטער נאָמינירט געווארען צייטווייליג אַלס שטעלפער-טרעטער פון דעם ירושלימ'ער פירער-מייסטער דר. כאַלדי, וועלכער איז אַראָנגעזעצט געווארען פון זיין אַמט און דעפארטירט געווארען פון לאַנד.

— אין ארץ ישראל האט זיך געלאָזט פיהלען א לייכטע ער-צווערגעניש, וועלכע האט צום גלייך קיין שום שא-דען נישט פערוארזאכט.

— אין צוזאמענפאך מיט'ן בעניטען אראבישען טעראר אין ארץ ישראל און הויפטזעכליך אין דער געגענד פון צפת האט די רעגירונג ערקלערט אויס-נאָהמ-צושטאנד אין גאנצען צפת'ער ראיאן. גלייכצייטיג זענען אַדורכגע-פיהרט געווארען מאַסען-רעוויזיעס און אַרעסטען אין פערשידענע אראבישע דערפער.

— די שפאנישע רעגירונג אין ווא-לענצא האט געמאָלדען ענגלאַנד, אז זי איז מסכים אַרויסצוצוהיען אלע אויס-לעגישע פרייוויליגע אַבער מיט'ן בע-דינג, אַז אויך די אַנדערע מלוכות ווע-לען צוריקצוהיען זייערע פרייוויליגע.

— מיטוואך האט דאס געריכט אַרויס-געטראָגען דעם ארטייל אינ'ם פערומה-

טען פינקערט-פראצעס. דער הויפט-אַנגעקלאַגטער פינקערט איז פערשפּעט געוואָרען אויף 3 מיט א האלב יאהר תפיסה און א געלד-שטראף פון 10 טוי-זענד גילדען, וועלכע קענען פערביטען געריכט האט אויך בעשלאָסען פינ-קערט'ן צוצוגעבען די בירגער-און עה-רען-רעכט אויף 5 יאהר. דער פרי-וועגן אַרעסט פון אנדערשלאָבען יאהר-יווערס פינקערט'ן פעררעכענט. די בע-שולדיגטע צוויי דאקטוירים, זענען פאר-ארויסגעגען טויט-שיינען, נישט פּעסט-שטעלצדיג די סיבות פון טויט פער-משפט געוואָרען 8 חדשים אַרעסט, דערפון ווערט זיי א העלפט געשענקט אויס'ן סך פון דער אַמענסטיע און די רעשט ווערט אַנגעלעגט אויף 2 יאהר.

— עס איז שוין אויסגעצאָרבייט גע-וואָרען דאס נייע לאַקאטאָר-געזעץ און עס וועט בקרוב בעסראכט ווערען דורכ'ן סייס. לויט'ן אינהאַלט פונ'ם נייעם געזעץ איז צו זעהען, אַז בקרוב וועלען אלע דירות אַרויסגענומען ווע-רען פון אונטער'ן לאַקאטאָר-שיץ.

— אויפ'ן מאַרק אין דאָרף קאַליביעל האט א געוויסער יונה ציבולסקי מיט עטליכע רעוואָלוצער-שאַפּטען דערהרג'עט זיין שותף ראָזענבערג'ן און דערנאָך זיך אליין איבערגעגעבען צו דער פא-ליציי.

— דינסטאג איז אויסגעפאלען די 4-טע יאהרצייט פונ'ם שפּעטער פון ישיבת חכמי לובלין הרב ר' מאיר שאַפיראָ ז"ל, צו וועלכער ס'זענען זיך קיין לובלין צוגעפאָהרען א גרויסע צאהל רבנים, דער ראַט און סיעל תל-מידים פון דער ישיבה. אויפ'ן אוהל פונ'ם גפּט געוואָרענעם רבי האט דער עולם געזאָגט תהלים בצבור.

— אויף דער אַלגעמיינער פערזאמל-לונג פון פרייער-פעראיינ אין קאטא-וויץ איז אַנגענומען געוואָרען דער אר-יער-פאראגראף. די אנוועזענדע יודישע פרייערס האבען דעמאָנסטראַטיוו פער-לאָזט די פערזאמלונג.

Uwaga! Uwaga!
STEMPEL NA BALONIKU GWARANTUJE WYDAJNOŚĆ ŚWIETLNA I ŻUŻYCIĘ PRĄDU. ŻĄDAJCIE ZAWSZE WEWNĄTRZ MATOWANYCH OSRAMÓWKI-D, A UZYSKACIE TANIE OŚWIETLENIE.
OSRAMÓWKI-D
WYROB POLSKI.

אין משך פון יאהרען, אבער אז עס טרעפן זיך פאָרט אַזעלכע, וואס הא-בען נישט מורא פאר'ן שטראם, אַט דאס איז אַנאַלוגאָ אויף בעסערע גליי-ליכערע צייטען. כ'ווייט נישט - זאגט ווייטער מיין שכן - צי דאס, וואס עס הויבען זיך אָן הערען דרייטעט שטימען פון איידעלע פאַליקען געגען מיטעלאַטער, איז נישט א רעזולטאט טאקע אַט פון רוזוועלטיס רעדע. ס'קאך זיין, אַז אַט די רעדע, וועלכע איז גע-האַלטען געוואָרען אין שטיקאנא, איז דער גרויס-קראַפּט, אַז די איינגעשלאָ-פענע אמת'ע מענשליכע סטרוקטור פון אונזערע אויפריכטיגע דעמאָקראַטען זאָלען זיך אויפגעקען און אָנהייבען רעדען קלאַר, מענשליכע רייד.

כ'ווייט גאָנץ גוט - פערענדיגט זיך רעדע מיין שכן - אַז דערווייל האט נאך אַלץ נישט קיין בעדייטונג, דער-ווייל זענען די צעהן פראָצענט, ווי עס האט זיי אַנגעשאצט פרעזידענט ראז-וועלט, די שטראַקע, די, וועלכע טרייט לען מיט דער וועלט, זיי וואָרען אָן אַ פחד, און נישט בלויז קיין פחד. נאָר זיי פלאַנצען איין שעדליכע זאָמען אין אונזער וועלט-אַרגאַניזם, און די 90 פראָצענט, וועלכע לעבען נאָך רוה, נאָך אמת'ען שלום און ברודער-ליבליכע פון מענטש צו מענטש, זענען אין דער מינדערהייט, ווייזען נישט אַרויס קיין דעזידירענדע שטאַטען, כדי צו רופען צו אַרגונג די 10 פראָצענט, אַבער דאס, וואס ענדליך הערען זיך פאָרט דרייטעט שטימען פון א רוזוועלט און ביי אונז פון א ראנאוויטש, א שו-מאַנסקי און אנדערע, איז דער בעס-טער בעווייז, אז דאס פערפויירענע אייז הויבט אָן צו רינען, אַז מיר האַל-טען ערב בעגינען...

יאפאן האט מען געהערט א שטאַרק דעזידירט וואָרט - זאָגט ווייטער מיין שכן - נאָר אויך אויף אַנדערע אַב-שטימען פון לעבען הערט מען אַנדערע מעהר זיכערע שטימען פון דער דעמא-קראַטישער וועלט, אַזוי איז דאס גע-ווען בנוגע פאלעסטינא. די אראבער האבען טעראָריזם דאס עפענטליכע לעבען, און ענגלאַנד האט געשטאַמעלט ערשט לעצטענס האט זי אַנגענומען שאַרפע שריט און באלד האט זיך די לאַגע אַ ביסל געענדיגט.

אויך אין פוילען, זעהט מען, הויבט זיך אָן דער הימעל אויסצולייטערען. — וואס, זאג איך - אויך ביי אונז, מיט וואָס אפּשר, לאַך איך איראַגיש, אפּשר דאָס, וואס מען האט צו אלע צרות און פּיין, באַקאָט און פּאַסיפּאַל-גונגען, בשליידיגונגען און בויגונג נאָך איינגעפיהרט מיט דער ערלויבניש פון דער מאַכט און געטא-בענק. — לאַכט נישט - רייסט מיר איבער מיין שכן - אַט טאקע דערפאַר, ווייל ס'איז אַזוי ביטער, ווייל ארום אונז איז אַזוי פינסטער און אַט אַז אין דערפּינסט-טערניש קענען זיך געמונען דרייטעט מענטשען, ווי אזא וואַלאַוו ראנאוויטש אַדער אַ אַדוואָקאַט שומאינסקי און עפענטליך בפני כל עמ ועדה פעראוי-טיילען די מיטעלאַטערליכע טהאַטס האט שוין אַנגעזען פאר אונז יודען, דאס אלליין איז שוין דער בעסטער סימן, אז נאך נישט אלעס איז פערדאַרבען, אַז ס'זענען פערהאַנגען נאָך שטענע נשמות, אַזעלכע, וועלכע זענען געבליבען טריי די דעמאָקראַטישע פרינציפּען; זיי זע-נען נאָר נישט דרייטעט, זיי האבען נישט קיין מוט זיך אַקענענצושטעלען דעם שאַרפּען שטראַם, וועלכער רייסט מיט אלע שטענע און נוצליכע געביידעס, וואס די מענשהייט האט אויפגעשטעלט

אויב מען וויל באמת זיך אַקענענשטע-לען די דאזיקע הילדע מעשים פון דער שוואַרצער חברה, דאָרף מען נישט רעדען, נאָר מען דאָרף זיך אויך נעמען צו מעשים.

— גאנץ ריכטיג-ענטפערט מיר מיין שכן—יפה דרשת, גלויבט מיר, אז איך אליין פערשטעה אויך, אז מיט בלויז רעדען, וועט מען זי נישט אבשרעקען. ווי זאגט דאס דער פּסוק: ולא ממדבר הרים—פון זאגען ווערט מען נישט... אויב אַבער איך בין אַפּסימיסטיש און בעגייסטערט פון רוזוועלטיס רעדע, איז עס צוליב פאַלגענדען:

ווי בעוואוסט לעבט די דעמאָקרא-טישע וועלט אַדורך א שווערען קרי-זיס, די דעמאָקראַטישע לענדער געהן אנגעטון אין זייערע הענדשקעס, אינדערצייט ווען די טאַטאַלע מלוכות, האלטען אין איין פּערגיטען צאָנט, איז ביז איצט האט קיינער נישט געוואָגט צו רעדען א דרייטע וואָרט. עס איז נישט ריכטיג אייער בעהייטונג, אז די פּעלקער-ליגע האט מרעיש עולם געווען צוליב די עולות פון די דיק-טאַטאַרישע הערשער. זי האט נישט נאָר נישט גערעט קלאַר, נאָר זי האט אפילו געמאַכט, זי האט מלומדעט געמאכט אַנאַנשטעל פון בואָנו און שטאַטס האט זי זיך גע'חנדיגט צו די דיסקאָטאָרען. אַט די דאזיקע נישט-דעזידירטע האנדלונג פון די דעמא-קראַטישע מלוכות האט צוגעגעבען מוט די דאזיקע פאַשיסטען, אויסגעווארען זייערע ציעלען דעזידירט, קאַלט און זיכער, מיט דער רעדע אַבער פון א רוזוועלט, וועלכע איז אויך געווען דעזידירט און זיכער, האט זיך די לאַגע אימאנעט געענדיגט. איצט וועלען די פאַשיסטישע מלוכות אַנהוי-בען צו שטאַמלען.

ערב בעגינען...

קליינער פּעליטישען בעדייטונג, דאס בעווייזט, אז עס נעמט א סוף צו דעם ביז-איצטיגען שטיל-שווייגען פון די דעמאָקראַטישע מלוכות, אז מען וועט זיך א נעם טהון צו די דיסקאָטאָרען, וועלכע ווילען אַנטיגידען א פּיער איבער דער גאנצער וועלט. — איהר זענט א צו גרויסער עני-טוויאַט—פּרוב איך צוצוקלאַפּען מיין שכל'ס בעגייסטערונג. כ'האלט נישט, אז היסלער, מוסאליני און יאפאן זאָלען זיך דערשרעקען פאַר א רעדע, מען עס אפילו זיין פון אזא אויטאָריטעט ווי עס איז רוזוועלט. דער בעסטער בעווייז איז, אז ביז איצט האט מען אויך גערעדט. עס האט גערעדט די פּעלקער-ליגע, זי האט צוגעפירטען יאָנונגען, געהאלטען פּיערדיגע דרשות געגען די מלחמה, נג, האט דאס אַב-געשראָקען איטאליען, אז זי זאָל נישט אַנעקסירען אַפּסיניען; היסלער'ן, אז ער זאָל נישט געבען א שפּיי אויפ'ן ווערסאליער שטאַטקאָט און זיך בע-וואָפּענען פון קאָם ביי פּיט; יאפאן—נישט צו מאַכען א שחיטה איבער כי-נע! וואס האט מען אַלץ נישט אויס-גערעדט וועגען שפּאַניע, נג, שיט נישט היינט איטאליען ווייטער אַהין מיליטער! און אויב זיי האבען דאס אַמאָל געטון געהאַלטענערהייט, טהו-ען זיי דאס היינט אַפּען פאַר דער גאנצער וועלט און בעריהמען זיך נאָך מיט זייער אומגעשליכער אכזריות, נג, וועט זיך אַט די דאזיקע צעיושטע בלוט-דורשטיגע חברה אַבשרעקען פאַר א רעדע פון א רוזוועלט, זיי, די דע-מאָקראַטען, קאָנען נאָר שעהן רעדען—זאג איך—און דערווייל כהנען די דיק-טאַטאַרען דאס, וואס זייער הערץ גלויבט

די וועלט שווייגט

לעבט זיך א פאליק, אנאלט נעגער-פאלק, האבען זיי דאס לאנד
סיג פאלק אויף שפאניענעם ערד, לעבט
און געניסט פון אנאליז זבת חלב
רובש, לעבט און ליבט אונטער דער
גליהענדער זון און פרענטיגער נאטור.
וועגן יונגע פאלקער אין שטעט פון
וועלט-בוימער ליבעס חלומות, בויען זיך
א נעסט. בעשרייבען פאעטען די רייכע
שעהנע נאטור פון לאנד און פרעדיגען
סאציאלע רעפארמען. ברויט אין שפא-
ניע'ס הארץ א לעבעדיגער שטראם און
נייע מרייהייט אידעען בערעכענען די
קלעיקאלע פקדה. די מרייהייט שטרעקט
אויס איהרע ארעמט און נעמט ארום
שפאניע'ס יונגען קרעפטיגע קערפער.
און - פלאצירט שוועלען בלוטדורש-
טיגע שאקאלען איבער שפאניע'ס שטערט,
פערלער און דערפער.

הינטער זיי יתומים, אלמנות, טויטע
אונשוילדיגע נפשי'לעך, וואס האבען נאך
קיינעם קיין שלעכטס געטון.
די בלוטיגע בעסטע האט אויסגע-
שטרעקט איהרע לאפעס און שפיציגע
נעפל גראבען זיך טיף איין אין פער-
בלוטנעלען קערפער. פון קליינע פער-
חלומע שטערטלעך ווערט אין איין
שעה א חורבה.

בלום, אומשוילדיג פערנאסען בלוט,
צושטעלערטע קינדער שארבעס, אויפ-
געריסענע פרויען-הייכער, בערנער פון
צעקאלעטשעס, פערקריפאלע מענטש-
ליכע איבער, וואס האבען אפאל גע-
לעבט, געליבט, געשטרעבט, פוילען
יעצט אויף די פערלער, דאס הייסט
אונשוילדיגע קינדער-בלום ברום אין
דער לופט ארויס.

— נאכמא' און — די וועלט שווייגט!
מען ברענט אויך א פאלק, ווייל עס
האט געוואלט לעבען פריי נישט צו
פיהלען די דיקטאטורסע לאפעס אויף
זיינע פלייצעס. בוקען דארף מען זיך
פאר אונז גומפ אבגענאציע און העל-
דישקייט אבער די וועלט קוקט רוהיג
צו און שווייגט...

נעווען אנאלט נעגער-פאלק, וואס
האט גליקליך געלעבט אין די אפיסי-
שע בערג, פריי און דער מאַר-ערדער
ציוויליזאציע, זענען געקומען די ווייטע
און מיט גאז-באמבעס, הארמאטעס,

קוילען-ווארפער, האבען זיי דאס לאנד
ציוויליזירט. די בעסטע זינהן פון
דעם נעגער-פאלק פוילען איצט אין
דער ערד, ווייל זיי האבען געפלייגט
אין יושר, וועלט-געוויסען און זייער
מלך דער אידאם פארהט גאך ארום
און אפערירט, אבער די וועלט
שווייגט...

אין נאמען פון דער ציוויליזאציע
שיקט מען ווילדע מאַרשאַלעס אויס-
שעכטען א גאנצע פאלק, שיקט מען
אויסצאטען אויספרייערען די אויפרייס-
קראפט פון טויערנדיק-קילע באמבעס אויף
פרעמדע שטערט און אונשוילדיגע פרוי-
ען, קינדער און - דאס וועלט געוויסען
שלעכט!

אין נאמען פון דער ציוויליזאציע
ווערט געפיהרט אין לענדער אנאליס-
ראטונגס-קאמף גענעל א פאלק, וואס
זיין הויפט-פערברעכען איז, אַז עס וויל
אויך לעבען, וויל נישט אונטערנעמען.
מען הייסט דעם יוד ארויס דאס ביסעל
ברויט פון מויל, מען צושטערט זיין
האב און גוט, אפילו זיין רעליגיעז לע-
בען וויל מען שטערען. ער איז דער
שעיר לעוואל.

געהט נישט די געשעפטען, - שול-
דיג איז דער יוד!
איז א מנהג - שולדיג איז דער
יוד!
א שלעכט גערעכענעט - שולדיג איז
דער יוד!
א גייסטיג קראנקער צעגעהט א פער-
ברעכען - שולדיג איז דאס גאנצע
פאלק!

א קצב-יונג פיהרט אויס א נאכמא-
קאט - שולדיג איז די גאנצע ערה.
די יודען זענען ווי דערנער אין די
אויגען, מען וויל פון זיי פטור ווערען,
די יודעלעך ווילען געהן, גוט, אבער
די ממתקים לאזט איבער.
מען לאזט איהם נישט לעבען און
אויך נישט ראטעווען זיך דאס לעבען.
און - די וועלט קוקט גלייכגילטיג
צו און שווייגט...

לעבט א 400-מיליאני פאלק אין
אזיע, א פאלק מיט אנאלטע קולטור,
וואס האט שוין פערשידענע ציווילי-

זאציעס איבערגעלעבט. ליגט אין שכנות
א יונג אבער גרויסצייג פאלק, וואס
גלויבט דאס זיין מיקאדא איז אונזער-
זיגבאר. קריכען די קליינע געלע מענ-
שעלעך ארויס און ווי די מיז, פער-
טלייצען זיי דאס לאנד, טראַגעדיג
טויט, פערניכטונג אין זייערע לאקאס
און די אלטע קאמערע חורט זיך אי-
בער.
מען באמבארירט אפגעשטערט,
פרייען, מענער, קינדער פוילען שוין
אין די טויערנער הענטער די חורבות.
דאס גרויזאמע מלחמה געשעפטנס ליגט
שוין אויף זיין נייעם קרבן און - די
וועלט שווייגט...

אפיציעל זענען אבער די ציווילי-
דער נאך נישט אין מלחמה-צושטאנד.
ס'שלאפט דאס וועלט-געוויסען, נישט
די אויפרייסענדע באמבעס, נישט די
וועה-געשויען פון אונשוילדיגע קרבנות
קענען איהם אויפוועקען.
און צוליב וואס טאקע וועקען און
שטערען דעם שלאף, צוליב עפיש
דאָרט א כינעזער-פאלק, אַדער א שפא-
ניש פאלק, אַדער א יודיש פאלק!

שא, שא! מאכט נישט קיין סאָרא-
ראם. שרייט נישט צו הויך, דער
פערקער-בונד קען זיך נאך חס ושלום
אויפוועקען און זיך נעמען שיען
מיט - פלאג-פייזערדיגע דרשות, ווע-
גען פערקער-רעכט, פרידען און פנליכע
אויסגעדראַשענע זאכען.

שא, שא! שרייט נישט! דאנקט גאָס,
אז מען לאזט אייך צו רוה, איהר
פערקער זייט רוהיג, מען האט
אין אייך אויך נישט פערנעסען און
גלויבט מיר אייער רייע וועט מיין.
קומען, נאך שפערער ווי איהר מיין.
ווען זענע וועלען זיין "ערלעדיגט"
מענט איהר אייך צוגרייטען, אייער
שעה וועט אויך שלאָנען און דאמאלט
וועט איהר אויך אפערלירען צום וועלט-
געוויסען.
יא, יא, די וועלט איז טאקע א
קרעטשמע בעשאפען פאר רויב און
פאר שווינדל; די ערד איינצוואַפּען
דאס בלוט פון קרבנות, דער הימל -
א פאָהאָנע, אז גאָס זאָל נישט זע-
הען! (פריי.)

שוין די העכסטע צייט די גאולה
זאָל קומען, ווייל ס'איז שוין באו מיט
ער נפש.
מארים גערשאנאוויטש.

אלע מענשען שטאמען פון פאלעסטינע

עס איז פאָרגעקומען א זעהר וויכטי-
גער וויסענשאפטליכער מיטינג אין פ-
לאדעליע, און מיר צווייטלעך זעהר
שטארק צו דער בעריכט וועגען די
פאָרגעלונגען אויף יענעם מיטינג
וועלען אָבערדיקט ווערען אין די ציי-
טונגען אַדער זשורנאלען פון איצטיגען
דייטשלאַנד, ווייל לויט די בעריכטען,
וואס זענען אויף יענעם מיטינג אין פ-
לאדעליע אָבערגעבען געוואָרען, קומט
גאָר אויס, אז מיר אַלע, די אלע מענ-
שען פון דער וועלט, שטאמען פון א
מענשליכען מין, וואס האט מיט א
שענהע עטליכע צעהנדליג טויערנדיג
יאהר צוריק געלעבט אין פאלעסטינע,
נישט ווייניגער.

פריהער האט מען גערעכענט, אז
מיר אלע שטאמען פון א מענשליכען
מין וואס האט אמאל געלעבט אין איי-
ראָפּא און וואס איז איצט בעקאנט אונ-
טער דעם נאָמען נעאנדרטאל, אבער
איצט פאר אים גרונד פון נייערע אויט-
גראַפֿונגען, האט מען די מיינונג אַפּי-
סעלע געענדערט.

דאס איז געווען מיט יאהרען צוריק,
ווען מען האט פרגיך אין דייטשלאַנד,
אין א פלאץ וואָס רוסט זיך נעאנדר-
טאל, געפונען די שאַרבעס פון א
מענשליכען מין וואס האט דארטען
געלעבט מיט א הונדערט טויערנדיג יאהר
צוריק, אין אַס דעם פערצייטיגען
מענשליכען מין רופען מיר איצטער
נעאנדרטאל, נאך דעם נאָמען פון
פלאַץ וואו מען האט זיינע ביינער גע-
פונען. געשטאנען איז ער, לויט אַלע
סמנים, אויף א פילע נידריגערער שט-
פע פון קערפערליכער און גייסטיגער
ענטוויקלונג ווי די איצטיגע מענטשען.
זיין שטערען איז געווען א נידעריג-
ער; זיין מאָרן איז געווען קלענער
ווי ביי איצטיגע מענטשען, קיין וואוי
גונגען פאר זיך האט ער נישט געבויט,
אפילו נישט קיין פרימיטיווע, און גע-
לעבט האט ער אין צופעליגע היילען
אין די בערג, פייער האָט ער געברויכט
און געמאכט פאר זיך מיט זעהר פרי-
מיטיווע געוועהר און געצייג; און גע-
מאכט האט ער דאס געוועהר און גע-
נען די זעלבע...

די דאָזיגע חיות רעות קאָנען זיך
אַבער נישט דעוואַרסען ביז דער
יודישער סטורענט וועט קומען אין
אויפֿווערטיקעס, זיי האבען פנים בע-
שלאָסען צו פערביטערען דאס לעבען
פון יודישען שילער באַלד פון זיין
קינהייט אָן, באַלד ווי זיי בעסערעטען
נאָר די שוועל פון דער שולע.

אָנגאָוירטע באַנדעס פון קליינע
לאַפּוועס וואַרענע אָב יעדען טאג די
יודישע קינדער פון דער פאָוועשכענע-
שילען און שלאָנען זיי מכת-רצח.

אז דאס איז אָרגאַניזירט, אונטער-
ליגט נישט קיין שום סאָס, מען וויל
היינט עס די יודישע קינדער באַלד
פון זייער יוגענד אָן פֿערמיאָסן זיי
בילדונג, קיין פֿעוונדערע בענק אין
דער פאָוועשכענע שולע דארף מען שוין
מיט איינפֿיהרען, די יודישע שילער
האבען דאָך שוין ייער געטאָ אין די
פֿוילישע פּאַלעס-שולען, איז נאָר גע-
בליבען דער שטעקען און דאס נוצט

מען אויס מיט דער פֿולער האַנד אי-
בער די יודישע קליינע קינדערלעך.

און דאס איז קיין וואַנדער אויך
נישט, אויב מען לעגאָליזירט געטאָ-
בענק אין די הויכשולען, אויב מען
בעשטראַמט נישט די, וועלכע רופען
הויך נישט צו קומען ביי קיין יודען
און דערביי זיך אויסדריקען מיט בע-
ליידיגונגען-ווערטער געגען אלע יודען,
סאָ איז נישט קיין וואַנדער, אז פון
דעם ווילדען געוויקס וואַקסען ארויס
וויילדע שוואַמען.

עס איז נישט קיין זעלטענהייט צו
טרעפֿען קליינע קריסטליכע שול-קינדער
ארוםגען איבער די גאָסען און הויך
אויפֿן קול נאכזינגען די העסליכע ליד-
לעך פון די, אָבערצו פֿערקויפֿער, אזוי
פרעגט זיך איין אַט באַלד אין די קי-
דערס נשמות א האָס צום יודישען
קינד און קינדער זענען זעהר עמפֿינ-
ליך, זיי כאַפֿען אויף די שטימונג פון
גאָס און אויב זיי פֿערען, איז מיט א
יוד קאן מען טהון וואס מען וויל, און
אז די גרויסע פערנעמען זיך מיט פ-
קשירען, בייקאָטירען, האַקען שויעבן

צייג פון שטיינער, האָלץ און ביינער.
איידער די נעאנדרטאלען זענען
געקומען זענען אויף דער וועלט געווען
אַנדערע מענטשליכע מינים, אבער יענע
זענען אין אלע פרטים געשטאנען נאך
נידעריגער פאר די נעאנדרטאלען.
זיי ווערען בעטראכט אלס א מין אי-
בערגאנגס שטופע פון מאַלעס צו מענ-
שען. גענאגען זענען זיי אויף צוויי
פנים און נישט געקראַכען אויף אלע
פיר; אבער די פנים און דער רוקען זע-
נען ביי זיי געווען אביסעלע איינגע-
בויען, ווי ביי די איצטיגע העכערע
מינים מאַלעס, און איבער זייערע
אויגען האבען ארויסגעשטעקט ביינדרעך,
ווי ביי די איצטיגע גאָליעס.

נאך די נעאנדרטאלען איז אין איי-
ראָפּע ענטשטאנען א נייער מענשליכער
מין, וועלכען מיר רופען איצטער קרא-
מאנאנען. קערפערליך און גייסטיג זע-
נען זיי געשטאַנען נידעריגער ווי דער
איצטיגער מענשליכער מין, אַבער א
סך העכער ווי די נעאנדרטאלען, און
אויסלע העכער, אַז זיי האבען גע-
מאָלען און אויסגעקריצט בילדער אויף
די ווענט פון זייערע היילען און אויס-
געקלעבט פיגורען פון וויכען לייט,
און דערביי ארויסגעוויזען אי א טיפֿע
בעאַכאכטונג קראַפט, אי קינסטלערישע
פעהיגקייטען אויסצודריקען זי דורך
בילדער און אויסגעקלעבטע פיגורען.

און די אָרדונג פון דער ענטוויקלונג
פון דעם מענשליכען מין, ווי עס איז
אָנגענומען געוואָרען אין דער וויסענ-
שאַפט, געווען אזוי: פריהער האבען
עקזיסטירט געוויסע העכערע מינים
מאַלעס, פון זיי האבען זיך ענטווי-
קעלט געוויסע מענשליכע מינים וואס
האבען פאָרגעשטעלט מיט זיך אַנא-
שען. דערנאך האבען זיך ענטוויקעלט
די נעאנדרטאלען; און דערנאך זענען
געקומען די קרא-מאנאנען, וואס האבען
געלעבט אין די זידליכע טיילען פון
אייראָפּע מיט אַ 25-35 טויערנדיג יאהר
צוריק; און פון זיי האבען זיך ענטווי-
קעלט די איצטיגע מענטשען די איצטיגע
מענטשען זענען צעטיילט אין פערשידע-

אין שלאָנען יודען, סאָ פארוואס זאלען
זיי, די קינדער גארנישט טהון, וואַרען
זיי אָב זייערע יודישע קאָלעגען (אָה)
ווען זיי וואלטען געלערנט מיט זיי אין
אין שולע, וואלטען זיי זיי מקיים פסס
געווען אויפֿן אָרט, נאר אזוי מווען זיי
זיי אַוואַרסען אויף דער גאָס און
שלאָנען זיי מכת רצח.

וואס פארא מיטלען דארף מען אָנ-
נעמען, אַז דאס זאָל נישט פארוקומען?
נעהט שוין, געהט, קיין שום מיטלען
וועלען נישט העלפען, אין א פערספ-
טער אַטמאָספֿערע וועט מען גארנישט
אויסטהון.

איז דאך ווידער די קשיא, סאָ נאך
וואס שרייב איך וועגען דעם, צו וואס
דאָרף איך נאך שיען זאָלן אויף די
וואַנדער, נאר גארנישט, איך האב נאר
געוואלט פערצייכענען דאס, אז אויב
מען פייניגט גרויסע, סאָ פארוואס זא-
לען אויך נישט ליידען די קליינע, די
תינוקות של בית רבן...?

זיי האָבען בעקומען אַ 5.
פעהאָנען א סך אינסטיטוציעס, וואס
זייערע אלגעמינע פערזאנלעכע זענען
נאר אזוי צו מאַכען סאָרעלע און הא-
בען נישט זעהר ווי אַנאָינאָקאַט-
ווען כאַראַקטער, וואָרעם קיין גייס-
טהעט זיי נישט אויף, די פערזאנלעכע
בלייבט די זעלבע, דער סיסטעם דער
זעלבער אויז.

צו דער דאָזיגער קאָטעגאָריע גע-
הער אויך די קאָפּערעטיוע סחירים-
באַנק (אלע 22), והראיה, מען פיהרט
אַדורך די גאנצע פערזאנלעכע פון
גיס אָב בעריכטען, מיי פון ראָס, פיי
פון דער פערזאנלעכע, און קיינע פון
די אַנווענדענע נעמט אפילו נישט דאס
וואָרעם צו קיין דיסקוסיע, וואָרעם וואס
וועט מען רעדען, וואס וועט מען קרי-
טיקירען, אז אלץ איז אין דער בעס-
סער אָרדונג, וואס דאָרפֿט איהר
מעהר, אז אפילו דער פערקערטער פון
דער אלגעמיינער פערזאנלעכע ה' בער-
נאָרד קלאָנע, איז שוין 11 יאהר-צייט
דער זעלבער (אגב איז ער א מוסטער-
האַפּטער סעקערעטאַר).
אמת, אז ווען ס'קומט ביים פערטיי-

פון צייט צו צייט ווילט זיך אראב-
רעדען פון האַרצען וועגען די צרות
וואס יודישע פֿאָהרים, ליידען זיך אָן
די היינטיגע צייטען.

P. D-rowi J. DOBRZYŃSKIEMU
za przeprowadzenie udanej operacji oraz całemu Personelowi
Szpitala Żyd. na Zawodziu za troskliwą opiekę podczas choroby
syna naszego, wyrażamy serdeczne podziękowanie.
M. Feferbergowie.

KUP LOSY!
Wszyscy
Szczescie
KOLEKTURU
HAFENIA BORZYKOWSKI
ALEJA 2 TEL. 1913
Losy w nielicznej ilości do nabycia.
Ciągnięcie I-iej klasy już 21-go października

WORLD-RADIO
świat w domu..
Posiadamy na składzie najnowsze modele odbiorników krajowych i zagranicznych.
Od popularnej dwójki -- do luksusowej superheterodyny z oscylograficznym wskaźnikiem.
Od taniej jednoobwodówki do wykłintnego siedmioobwodowego z zaworem przeciwiinterferencyjnym.
Każdy miłośnik radia znajdzie coś dla siebie.
Prowadzimy demonstrację i sprzedaż następujących odbiorników:

World-Radio	Philips
Mazur	Typ 109
Polonez	Super 4-38
Kosmos	6-38
Pionier (super popularny)	7-38 (z monosterem)
Matador (super luksusowy)	8-38 (z monosterem)
Meteor	Radio Union (Orion-Budapeszt)
Telefunken	Union 3
Fenomen	Union 7
Symphonic	Union-Lux
Stradivari (z mag. okiem)	Elektricit
De Luxe (z lustrzaną skalą)	Patria
Capello (Ingelen - Wiedeń)	Tempo
Serja superów luksusowych	Maestro
Capri (z magicznym okiem)	Opera
Milano (ze skalą geograf.)	Hornophon (Wiedeń)
Roma (wmontowany radiogram)	Lord-38
	Olympic-38

Zakłady Radiotechniczne
WORLD-RADIO
Inż. Br. Fliegelman i S-ka
Spółka Komandytowa
Aleja 24 w podwórzu,
tel. 25-75.

Jesteśmyzadowoleni!

bo
ubieramy
się
u mistrza
sztuki
krawieckiej
TRÈS-CHIC
M. Rozenblum
Częstochowa
N. Marii Panny 33
Telefon 11-87.

נאך איין „מיליאנער“
מיר האבען שוין מיטגעטיילט, און דער איינשטימער פון איין מערסטעלע פון נומער 6,424, איין וועלכען עס איז אין דער 4-טער קלאס פון דער ניין און דרייסיגסטער קלאסען לאַטעריע געפאלען א מיליאן זל. איז דער

ה' נ. גאטליב פון בענדין. ער האט זיך פערנומען מיט ארומפארן און פערקויפן טעשקעס פאר שילעך. לעצטענס איז ער געפליען ארבייטס. לאז און ער שלענט בלויז פון צייט צו צייט פערדינען אלס מעקלער. האט ה' גאטליב בידע צו קויפן א הויז אין קאטאוויץ אדער אין קראקע. מיט א לאס צו דער ערשטער קלאס פון דער פערציגסטער לאַטעריע האט ער זיך, פערשטענליך, שוין געזאגט.

Lekarz-Dentysta
Henryk Lejzerowicz
przeprowadził się
na ul. Aleja 32 m. 3
telef. 17-57.

יודישע דאָקטוירים אין אמאָליגען פוילען.

(סוף פון זייט 4).
כער זענען צומיינסטען געווען געשרי- בען אין העברעאיש, און דעריבער האבען זיי געמוזט אליין שאַפן א ספציעלע טערמינאלאגיע.
אויסער די דאָקטוירים האבען זיך פערנומען מיט היילען קראנקע אויך אנדערע מענשען אָהן העכערער ביל- דונג. זיי האבען זיך גענוצט מיט פערשידענע פאָלקס-טגולות, „אָברעדן“, קמיצות, פסוקים פון דער קבלה-דאס זענען געווען די אזוי גערופענע בעלי- מוֹתִים, בעלי שוֹת, זיי זענען געווען בעליבט ביים פראַסען המון, ביי די דערשלאַגענע פערמינסטערע בוייטע פאָלקס מאַסען.
ווען אין סוף פון 18 מען יאהרהונ- דערט איז אויפגעשטאנען דער חסידים (ישראל בעל שם טוב), זענען אָס די קבלה און פאָלקס-מיטלען אַריבערגע- גאנגען צו די חסידישע רביים, און נאָך ביזן היינטיגען טאָג פראַקטיקירען פילע פון די „צדיקים“ אויף דעם געביט.
מאָג. מ. סעמיאָניצקי

ראַט ווערען צוריק געוועהלט די ה"ה דיר. ראמאָן מאַרקאוויטש, באַלעסלאָו העלמאָן, דוד באַזשיקאוויטש און יהודה ענגעל, נאָרמאָלע זונטיג 42 טאָגסלאָו זינגען און צידוויק לעוו- קאוויטש.
עס ווערט אויך אנגענומען דער פארשלאָג איינצושטייבען אין פראַסע- קאַל, אז די פערזאָנלעכע דריקען אויס זייער פרייד וואָס דער דירעקטאר פרו- שיצקי ווי אויך דער מיטגליד פון אויפבוטס ראַט אָדוו. קאָנאָרסקי זענען נוצל געוואָרען פון דער קאָנאָסטרע- בעט זייער שליחות אין מיניסטעריום און זענען געווען געוואָרען פון זייער קראַנקהייט, די פערזאָנלעכע זינגען די אויפגענומענע און איבערהויפט דעם דירעקטאר פרושיצקי ווייטער צו שטעהן אויף דער וואַך פון זיין געזעל- שאַפטיכע פאָזיציע פון דער באַנק און ברענגען נוצען מיט זיין אַרבייט לסובת די יודישע סוחרים אין טשעכאסלאָו. צום סוף ווערט אויסגעדריקט א דאָנק דעם פארזיצער אינזש. רייזאָס פאר שיהרען די פערזאָנלעכע און איבערהויפט דריקען די פערזאָנלעכע אויס א דאָנק דעם ה' ב. קירלאַנד פאר זיין מוסטער- האַפּטען פיהרען די פראַטאָקאלען.

געשאַפּען אַנאַבטיילונג פון „אַרט“.

קהל. ה' דיר. ת. לעוואָוויטש לעפּעס די קאָנפערענץ, דעם פאָרויף נעמט איבער דיר. פרויזשיק, דעם פראַטאָקאל פיהרען אָדוו. פרושיצקי.
נאכדעם, ווי דער דעלעגאָט בעקענט די פערזאָנלעכע מיט די ציעלען און אויפגאבען פון „אַרט“, ווערט דורך זי פערזאָנלעכע בעשלאָסען צו גרינדען אין טשעכאסלאָו אַזאַ אַבטיילונג און עס ווערט אויסגעוועהלט א צייטוויילי- גער קאָמיטעט פון 12 פערזאָנען.
נאָך א מיינונגס אויסטויש פון די פערזאָנלעכע ווענען די נאָהנטסטע אויס- גאבע פון דעם ניי געשאַפּענע קאָמי- טעט ווערט די קאָנפערענץ געשלאָסען.

מישדער=ווערשטאָם

י. ברוסט, אלעע 31
ווערט ווייטער אויסגעארבייט אלעוואָרט קיבען, קינדער-צימערן און געוועזענע איינריכטינגען, נייע מאָדעלען רעוועלע פעהאנדלונג.
מיר פעהאפּען, אז די ג' קליענטעלע וועט זיין העכסט-צופרידען פון די בעשטעלונגען, וואָס זיי וועלען ביי אונז מאַכען.
מיט אַכטונג י. ברוסט, אלעע 31

אריינגעפיהרט אין א טעוו

אין פויריגען נומער פון אונזער ציי- טונג האבען מיר געשריבען וועגען א געוויסען אפרים ג., וועלכער האט גע- זאָלט פערלירען א צערייטענדע סומע געלד און שפעטער, ווען מען האט איהם דאס געלד אבגעגעבן און גע- פאָדערט א געוויסע סומע פאָר'ן יודי- שען שייטאָל, האט ער נישט געוואָלט געבען.
ווי ס'ווייזט זיך איצט ארויס, האבען בייזווייליגע מענשען בפיוון אונז אריי- געפיהרט אין א טעוו גאנצע דער פערזאָנלעכע פון ה' אפרים ג. און אנדער- צעהלע אונז די לענדעראַרע מעשה ווענען דאָזיגען אָדוו. און דעריבער איז צום בעדויערען פערשאַפט געוואָרען ה' אפרים ג. אומ- יסענען פערדריס.

די תנאים האט צוריסען אונזער ווהן יאָן, ווייל זיין כלה האט טראָץ זיינע פיעלמאָליגע בקשות נישט גענוצט די פאָסטע „עראָל“ און דערפאר זענען איהרע שוין נישט געווען עלעגאנט. די געהיימניס: גענוצט ווי אמווייניגסטען פאָסטע „פּראָל“, אָבער פונעם מיט אַ ווייטען טאָג ביי צום בלענדען גלאַנץ.

אָנפאַציע - שטרייך אין היגע יוטע און ליינען-פאַבריקען.

מיטוואַך אין די פאַרמיטאג שעה איז אויסגעבראָכען אַנאַקאָפּאַציע - שטרייך אין די היגע יוטע און ליינען-פאַבריקען: וואָרשאַ, „סטראָדאָס“, „גאַנשאַן“, „לעווען“ און אין דער יוטע-אַבטיילונג פון דער „טשעכאסלאָוואַקאָ“, די אַרבייטער פערלאנגען צו שליסען מיט זיי א קאלעקטיווען אָבמאָך און א לוי- נען העכערונג פון 15 פראצענט. די שטרייכענדע פערלאָוען נישט די פאַבריקס-גענייט.

די יעהרליכע אָלגעמיינע פערזאָנלונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער סוחרים - באַנק.

פּרעזעס וועקסלער רעסעריט דעם בודזשעט, וועלכער בעטרעפט די סומע פון 6650 זל. א חדרש, וועלכער ווערט איינשטימיג אנגענומען.
אָדוו. קאָנאָרסקי לעזט דאן איבער דעם נייעם סטאַטוס פון דער קאָאָפּעראַ- טיווער בעוועגונג, וועלכע פערפליכטעט אלע קאָאָפּעראַטיווע בענק, דער סטאַ- טוס, וועלכער פיהרט אריין אייניגע ענדערונגען אין געוויסע פונקטען, ווערט דורך די פערזאָנלעכע אָפּגעשטירט.
עס ווערען אויך בעשטעטיגט די פארשלאָגען פון דער פערזאָנלעכע צו בעשטימען, (1) אז די באַנק נעמט אויף זיך התחייבות אויף אנדערטהאלטען מיליאָן, (2) יעדער מיטגליד זאל בעק- מען דעם העכסטען קרעדיט ביז 25 טויזענד זלאָטעס.

אין דער פערזאָנלעכע ווערט צוריק אויסגעוועהלט ה' דיר. סטאַניסלאָו פרו- שיצקי, אלס פערטרעטער די ה"ה ג. פרושער, יוועף וויינשטיין און יאקוב קאָהן (פון „קאָן קאָן“). אין אויפבוטס- פּרעזעס וועקסלער רעסעריט דעם בודזשעט, וועלכער בעטרעפט די סומע פון 6650 זל. א חדרש, וועלכער ווערט איינשטימיג אנגענומען.

די יעהרליכע אָלגעמיינע פערזאָנלונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער סוחרים און פאַבריקאַנטען-באַנק, וועלכע קומט גע- ווענליך פאַר יי עס יאָהר אין אָנהויב יוני איז הייַרצאָ צוליב די יוני געשע- הענישען און אַך צוליב דעם דירעק- טאָר פרושיצקי קראַנקהייט פאָוועק- מען ערשט אין 10-טען אָקטאָבער ד.י. די פערזאָנלעכע וועלכע איז פאָרגע- קומען אין זאָל וון סוחרים און פאַבריק- אָנטען-פערזאָנלעכע עפענט דער פּרעזעס פון אויפבוטס ראַט דירעקטאר ר. מאָר- קאוויטש, וועלכער בעט צו געוועהן צו מיט אויפבוטען דאס אַנדעקען פון פערשטאַרבענע ראַט - מיטגליד אַנשלאָ וואַרשאַוויק זי.

אלס פאַרזיצ- ה' אינזש. רייזאָס, אלס בייזווענדע די ה"ה י. מ. קרעל און י. שלעזינגער, אלס סעקרעטאר ה' ג. קירלאַנד. אויך ווערט בעגרייט און פּרעזענט צום פּרעזידענט- טיש דער ספּעציעלער שליח פון רעווי- זיאָנס פערזאָנלעכע אינספּעקטאר ה' שמויט. נאכדעם ווען ווערט געלעזען דער פראַטאָקאל וועלכער איז אַב זעהר שעה און געט י אנגעשריבען דורכ'ן סעקרעטאר ה' קירלאַנד טרעט מען צו אַבגעבען א ייכט פון דער טעטיג- קייט און בילאָ פון דער באַנק.

פּרעזעס נויט יי גיט אָב דעם בע- ריכט פון דער יאָר, פון וועלכען עס ווייזט זיך אַר, אז די צאהל פון דער וועקסלונג צו געשטיגען, אויך זענען אלע באַנק-אַפּעראַציעס אין משך פון לעצטען יאהר געשטיגען מיט אַנער- 30 פראצענט. דאס בעווייזט, אז דאס יודישע סוחרים אין טשעכאסלאָו האט א פולשטענדיגען צוטרוי צו דער קאָאָפּעראַטיווער סוחרים און פאַבריק- אָנטען-באַנק.

עס זענען אין משך פון יאהר פאַר- געקומען 18 יעצונגען פון דער פער- וואַלטונג.

פון אויפבוטס-ראַט גיט אָב דעם פערזיכט ה' ד. באַזשיקאוויטש, דער ראַט האט אַבער יאָר 7 זעלבסטשטענדיגע יעצונגען און יעצונגען צוזאַמען מיט דער פערזאָנלעכע דער אויפבוטס-ראַט אַנערקענט מיט צופרידענהייט, אז די פערזאָנלעכע אַרבייט זעהר גוט און אלעס ווערט געפיהרט אין בעסטען אָרדנונג.

דעם פראַקט קאָל פון רעוויזיאָנס פער- באַנד לעזט דירעקטאר פרושיצקי. ווי ס'ווייזט זיך ווייט ווערט די סוחרים- באַנק פערזען נאָט אלס איינע פון די בעסטע קאָאָפּעראַטיווע בענק אין פו- לען. דאס געשטעטיגט באלד אויך אינספּעקטאר שמויט, וועלכער זינגט א שיר השירים לעד פאר דער טעטיגקייט פון דער באַנק, לויבט שטאַק זי ליי- טונג און אַבערהויפט די פעהיגקייט און אויסגעהאַלטענקייט פון זירעקטאר פרושיצקי.

די דאָזיגע רעדע ווערט בעגלייט מיט הייליכע אַפּלאָדיסמענטען פון פער- זאָמעלען עס.

דער בילאָ פון דער באַנק בעטרעפט די סומע פון 2,184,520.4 זל.

איינשטימיג ווערט אויסגעדרוקט אַב- סאָלוטאָריעס דעם ראַט און דער פער- וואַלטונג און געקענען פאַר זיין טיכטיגע און סאָלידע אַרבייט דעם דירעקטאר פרושיצקי.

ווענען צומילען דעם ריינעם ריוח, וועלכער בשטרעפט די סומע פון 35,573.04 זל רעסעריט דיר. ראַמאָן מאַרקאוויטש לויט'ן פארשלאָג פון דער פערזאָנלעכע פון ראַט ווערט פראַקטיק- טירט צו פ טיילען דעם ריוח און פאַר- מאַלענדען פון 33308 זל. אויף זא- סאָוואו ניד, 1500 זל. רעזערוו- שטייער און בערזאָנען אויפ'ן קינע- טיגען יאהר די סומע פון 533.08 זל. פאַר- שלאָגען פון ה' יאקוב קראַמאַלעוויטש, אז מען זאל געבען 5 טויזענד זלאָטעס אויף דער גמילת חסד-קאַסע, וואס גריי- דעט זיך ביי סוחרים און פאַבריקאַנ- טען-פערזאָנלעכע, דאן דער פארשלאָג פון ה' שטאַם, א מען זאל אויך א געוויסע טייל געבען פאַר'ן יודישען שייטאָל, ווערט נאכדעם, ווי דיר. פרושיצקי גיט א געהעריגע אויפפליערונג, ווערען די אויבענדערמאָנטע פארשלאָגען צוריקגע- צויגען און ס'ווערט אנגענומען דער פאַרשלאָג. ער פראַקטיקט פון ראַט און פערזאָנלעכע.

א בריוו אין רעדאקציע
ג. ה' רעדאקטאר!
מיר בעטען איין אפצוריקען אין
איינער חשבוניו צייטונג פארגענדע
ערקלערונג. אין נומער 41 פון דער
„טשענסטאכאווער צייטונג“ האט ה'
משה מאַשקאוויטש (נאָריבאָר 28),
בײַ וועמען עס קומט פאַר אַקאַדעמיע-
צײַט שטרייך זײַט 6 וואָכען אָנגעדרוקט
א פּעסעטשעלונג, וועלכע שטימט אַב-
טאַלס נישט מיט'ן אמת. דער שטרייך
איז אַרױסגערושען געוואָרען דורכ'ן
פּאַבליקאַנט גוטא צוליב דעם, וואס
בעת מיר זענען דעם 8 וועשענען גע-
קומען צו דער ארבייט איז די פּאַבליק
געווען געשלאָסען און מיר זענען נישט
צוגעלאָזט געוואָרען צו דער ארבייט.
א דעלעגאַציע פון די ארבייטער איז
געגאנגען צום פאַבליקאַנט, וועלכער
האט איהן דערפאַר געזאָגט פאַר וואָס ער
לאָזט נישט צו צו דער ארבייט, ער-
קלערט, דאס ער דאַרף נישט קיין אר-
בייטער, וואס זענען אַרגאַניזירט אין
קלאָסען-פּעראַיאן און ווען עס זאָל איהם
קאָסטען אפילו ביז צעהן טויזענד זל.
איז עס ווערט פון זי פאָר צו ווערען.
זעהענדיג דאס אונזערע ארבייט-
פּלעצער זענען בעדראָהט, האבען מיר
נאָך א פּעראַיאָנען געשלאָסען זיך צו
פּערשטענדיגען מיט'ן פּראָט. פּעראַיאן
און אַקפּיריט דעם ארױסגאנג אין דער
פאַבליק. אלע ביז איצט געפאָרען-
צען ביים ארבייט אינספּעקטאָר האבען
נישט געברענגט קיין רעזולטאַט צוליב
דער איינגעשפּאַרטער האלטונג פון ה'
מאַשקאוויטש.
אין דער פאַבליק הערשט אַנאָ-
טערנעוועהליכער עקספּלאַטאַציע-סײַט-
טעם. און ווען מיר פּעראַיאָנען יעצט
בעצאלט פאַר אַיבאַר-שעה'ן און אור-
לױבען רומט דאס דער ה' מאַשקאַ-
וויטש, וועלכער וויל אנגיין פאַר א
שעהנעם יור, אז מיר ווילען פון איהם
איספּרעסען געלד.
נישט נעקוקט דערויף, וואס מיר
אַקפּיריט די פאַבליק ביי זעהר שווערע
בעדינגונגען און דער פאַבליקאַנט איז
ווייטער איינגעקענט וועלענדיג דער-
מיט די ארבייטער צוברעכען. ערקלע-
רען מיר דאס מיר זענען גרייט צו
מיהרען דעם קאָמף פאַר אונזערע גע-
רעכטע פאַרענעגונגען און אלע זיינע
ערקלערונגען אין די צייטונגען וועלען
זיין געוויסען נישט ריינזאָשען.
אין נאמען פון די שטרייכענדע
ארבייטער פון משה מאַשקאוויטש
פאַבליק גאַריבאַלדי 28.
שלום פרעהליך, יוסף מאַקאַר,
משה קלוג, יצחק בראט.
טשענסטאכאו, דעם 13.10.1937.

Pp. Drostwu A. WOLBERGOM
z powodu straszego ciosu, jaki ich spotkał wskutek
przedwczesnej śmierci córki
b. p. Anieli Konheimowej
inż. chemii, st. asyst. Wólnej Wszechnicy Polskiej
składa wyrazy szczerego współczucia i żalu
Zarząd „Gmilas Chessed”
ul. Piłsudskiego 31.

צו די טשענסטאכאווער יודען!
בי תראה ערום וכו'...
דער זעהר טעטיגער פרויען-פּעראַיאן „עזרה“ ביי וועלכען די טעקציע
„בגד לבוש“ עקזיסטירט שוין מעהרערע יאהרען, טרעט היי יאהר ווידער
צו אַדורכצופיהרען די ווינטער-אַקציע צו זאַמלען אָפּגענוצטע מלבושים פאַר
בבאָרע אַרימע יודען.
דער טשענסטאכאווער יוד איז דעריבער מחויב אַנטייל צונעמען אין
דער הייליגער און וויכטיגער אַקציע פון בעקליידען אַרימע און צו שטענען
צו דעם צוועק אָפּגענוצטע מלבושים, וועט, שיכאָרג א. ד. גל.
אין די גאָהנטסטע טעג וועלען די יודישע וואוינונגען בעזוכט ווערען
דורך א ספּעציעלע פּעפּולמעכטיגטען שליח פון דער „עזרה“ און דעריבער
ווערט יעדער יוד געבעטען פאַרצוברייטען מלבושים צו דעם צוועק.
והיה מעשה הצדקה שלום.
דער ראבינאט אין טשענסטאכאו.
באָרש מרחשון תרצ"ח.

„ביכלעך, וואָס ברענגען גליק“
ווער עס טראַכט וועגען זיין אייגענער צוקונפט אָדער וועגען דער צו-
קונפט פון זיינע קינדער, פּערשטעהט גאַנץ גוט, אז נאָך דאָך שפּאַרען, קען
מען זיכער א בעסערע לאַגע. שפּאַרען מוז מען אבער מיט שכל. און אויב
מען זוכט די מעגליכקייט ווי אזוי צו שפּאַרען מיט אלע מעלד - שפּאַרען
און געווינען - דאן מוז מען קומען צום אויספיהר, אז די בעסטע געלעגנהייט
שאַפט די נייע טעריע פון פרעמירטע פּאַר-ביכלעך פון פ. ק. א. וואס זענען
אַרױסגעלאָזט געוואָרען ערשט דעם 1-טען אָקטאָבער ה. י. און האבען מיט
רעכט זיך ערוואַרען א גוט פּערדינסטע פּאַפּולאַריטעט אלס „ביכלעך וואס
ברענגען גליק“.
עס איז גענוג זיך צו בעקענען מיט די בעזונדערע פרױוילעניגעס פון
די דאזיגע שפּאַר-ביכלעך כדי זיך צו איבערצייגען, אז ווידער נאָמען האבען
זיי כּשר פּערדינסט:
איינצאָהלענדיג יעדען חודש נישט מעהר ווי 5 זל. בעטייליגען מיר
זיך אין די ציהונגען יעדע 3 חדשים און קענען געווינען פרעמיעס צו 50,
100, 250 און 500 זלאַטעס. דאס ביכלע, וואס געווינט א פרעמיע, בעטיי-
ליגט זיך אין אלע ווייטערע ציהונגען. נאָך 9 און א האַלב יאהר אָפּשפּאַרען
ווערט אויסגעצאָהלט 600 זל. ד.ה. מעהר ווי די אַריינגעלעגטע סומע.
חוצ דעם זענען בעשטימט ספּעציעלע פרעמיעס פאַר אויסדויער אין דער
איינשפּאַרונג און דאן ווערט אויסגעצאָהלט אַנשטאַט 600 זלאַטעס גאַנצע
1000 זלאַטעס.
חוצ דעם קען נאָך 3 יאהר שפּאַרען דאס פרעמירטע ביכלע דינען פשוט
אַלס קליינע לייקאַסע, וואס קומט צו הילף אין אלע דינגענדע גוים-
טאַלען:
פ.ק.א. ערשטילט הלואות אין דער הויך פון 80 פּראָצענט פון אַריינגע-
לענטען קאָפיטאַל געגען פּערמאַנענט דאס ביכלע, דערביי נעמט דאָס
ביכלע ווייטער אַנטייל אין אלע ציהונגען. עס איז כּדאי צו בעטאָנען, אז
יעדער קען פּעזיצען עטליכע ביכלעך און אזוי ארום בעקומען מעהר פרעמיעס.
פון דעם אַלעס איז פאַר יעדען קלאָר, אז די נייע פרעמירטע פ.ק.א.
ביכלעך שאַפען די גינסטיגסטע געלעגנהייט פאַר די שפּאַרער פון אלע
מינים: קינדער, שול-יוגענד און דערוואַקסענע.

אויפקלערונג

אין צוזאמענהאנג מיט די קלאנגען, וואס ווערען פערשפרייט דורך
געוויסע פערזאנען, וואס זענען אויסען צו שאַדען דעם אָנזעהן פון דער
קהלה, ווענען דער פאָרשט נישט ריכטיגער האנדלונג פון דער קהלה לגבי
ד"ר א. וואַלבערג אין שייכות מיט דער קרקע פאַר זיין טאַכטער-געטין איך
פאַר גויטיג אלס מיטגליד פון דער קהלה פערוואלטונג און בעטייליגטער אין
די אונטערהאנדלונגען אויסצוקלערען פאָלגענדעס:
דינסטאג, דעם 12 ד. ח. האט דער דיר. פון פאָרשט און פאַריקאנטען-
באָק, ה' ס. פרושיצקי טעלעפאָנירט אין קהלה-קאָנצעלאַריע, אז ער וויל
ערלעדיגען דעם אבצאהל פאַר'ן קבר פון דער פערשטאָרבענער טאַכטער פון
ד"ר א. וואַלבערג.
די פערוואלטונגס-מיטגלידער ה"ה: וויצע-פרעזעס ב. געווערצמאן און
דער שרייבער פון די שורות נישט קענענדיג דערויף, וואס עהנליכע ענינים ווע-
רען ערלעדיגט נאָך אין קהלה-לאַקאַל, זענען רעכענדיג זיך דערמיט, אז
פאָרשט אין דער טאַכטער פון ד"ר וואַלבערג-גלייך געגאנגען אין באַנק,
וואו נאָך א קורצער מיינונגס אויסטויש מיט'ן דיר. און אנדערע אנוועזענדע
ה"ה: נויפלד, דיר. ר. מאַרקאוויטש און י. וועקלער) איז בעשטימט גע-
ווארען, אז די קהלה זאָל בעקומען 8.500 זל. דער דאָזיגער סכום איז אויס'ן
אַרט אָפּגעשטירט געוואָרען דורכ'ן ד"ר א. וואַלבערג פון ווארשא איהם אין
א טעלעפאָנישען געשפּרעך מיט'ן ה' דיר. פרושיצקי און מיר.
צומאָרגענס, מיטוואָך, דעם 13 ד. ח. האט דיר. פרושיצקי טעלעפאָ-
נירט אין דער קהלה-קאָנצעלאַריע, אז דער סכום קען איינקאָסירט ווערען
אין דער וואוינונג פון ד"ר וואַלבערג, וואהיין ס'איז הייפּך דעלעגירט געווא-
רען א קהלה-באמסטער.
אריינקומענדיג אָבער אין דער וואוינונג איז דער קהלה-באמסטער
בעפאַלען געוואָרען מיט די העסליכסטע זינלעריינען דורכ'ן ווהן פון ד"ר
וואַלבערג און איידעם, דעם מאָן פון דער פערשטאָרבענער. דער ווהן אינזש.
ס. האַלבערג האט זיך צעשרינגען: „א שאָד, וואס מען מאכט אויף יודען
פּערנעוואָרט די העסליכסטע זינלע-ווערטער, בעזונדערס האט זיך סקאַנדאַליזירט
פּערהאלטען דער איידעם. און נישט נאָר זיי האבען נישט געשיינט דעם כּבֿוד
פון דער קהלה, נאָר אויך זיך ציניש אויסגעדרוקט וועגען דעם אַרט פון זייער
שוועסטער און פרוי, און נעמליך: „ווען מ'וועט זי קובר זיין ביי דער מויער,
וועט דער ווינד נישט בלאָזען“, עס וועט איהר דאָרט זיין וואַרימער“ א.ו.וו.
אלע פּערהאנגען איבערצוגלייכען די דערמאנטע ה"ה, וואס זענען אינ-
פּירירט געוואָרען דורך געוויסע פערזאנען, וועלכע נוצען וואס יעדע גע-
לענענהייט צו שאַדען דער קהלה, אז די סומע איז פּעסענשטעלעט און אַק-
צעפּטירט געוואָרען דורכ'ן ד"ר א. וואַלבערג, וועלכער וועט געוויס זיין
וואָרט נישט ברעכען, האבען נישט געבראַכט קיין שום רעזולטאַט.
דער ווהן פון ד"ר וואַלבערג ווי אויך זיין איידעם האבען נישט גע-
וואָלט ענדערען זייער שטעלונג, אויסקופיענדיג א קבר פאַר 10 (צעהן) זל.,
כדי מיט דער גאנצער סומע אַליין צו דיספּאָנירען (שפּעטער האבען זיי צו-
געצאלט ביז 1000 זל. און גענומען אַנאָדער קבר.
די פּאַרשטעלען פון דער קהלה האבען שרילערס זייער סאטאנאָפּוסט,
אנווייזענדיג דערביי אויף דער קלע, וואס שפּילען אינ'ם פאַל געוויסע פּער-
זאָנען און אונטערגעשטראַכען, אז ס'איז נישט דערלאָזבאַר, אז מענשען פון
דריטען, וועלכע זענען אויסען דעם שאַדען פון דער קהלה, זאָלען דעצידי-
רען אין ענינים, וואס זענען אויסשליסליך אין דער קאָמפּעטענץ פון דער
געוועהלעכער קהלה פאַרשטעלעכטע. דערביי איז געקומען צום אויסדרוק
די מיינונג פון די קהלה-פאַרשטעלעכער, אז ד"ר א. וואַלבערג איז צופייל
עהרענווירדיג, דאס ער זאָל זיין וואָרט ענדערען, זייטיג פערזאָנען, וואס
וואבען דעם ענין אינספּירירט, טאָרען נישט אָנוואַרען זייער מיינונג צום
שאַדען פון דער קהלה.
א שעה פאַר דער לויא זענען געקומען אין קהלה-לאַקאַל פארשטעלער
פון דער פערשטאָרבענער'ס צו מיט'ן פּראָיעקט, אז די בעשטימטע סומע זאָל
פּערשטילט ווערען אויף צוויי העלפטען: 50 פּראָצענט פאַר דער קהלה און 50
פאַר אינסטיטוציעס.
די קהלה פארשטעלער צוליב זייער בעציהונג צום ערענווירדיגען דר.
א. וואַלבערג האט מוח'ר געווען אויף די פעלייגונגען פון דר. וואַלבערג'ס
קינדער און מסכים געווען אויס'ן דאזיגען פּראָיעקט מיט'ן תנאי, אז די סומע
פאַר אינסטיטוציעס זאָל טונאָדערגעשטילט ווערען דורך דער קהלה-פערוואַל-
טונג צוזאמען מיט בעסאָלמעכטיגסטע פון דר. וואַלבערג, כדי פון דער פּער-
טילונג זאָל געניסען א גרעסערע צאָהל אינסטיטוציעס, וואס גויטיגען זיך
אין הילף.
דער פערשטאָרבענער'ס צו האט דערויף נישט מסכים געווען (אונד דער
ה' י. וועקלער, וועלכער איז אויך געקומען פון דעם צד, האט יא איינגע-
שטימט מיט דער שטעלונג פון דער קהלה).
אין גיב זיך אַב א דין וחשבון פון די פאָלגען, וואס זענען צוליב דעם
ענטשטאָנען, אָבער די שולר פאַר דעם אַלעס טראָגען אויסשליסליך די פּער-
זאָנען וואס זענען כּסדר און אונאויסגעהער אויסען צו שטערען די גערמאַלע
ענטוויקלונג פון דער קהלה.
טאָרענדיג אויס'ן שאַרסטען אופן די סקאַנדאַליזירטע האַנדלונג פון דר.
וואַלבערג'ס זון און איידעם, וועלכע האבען זיך פּערהאלטען גאָסען-מעסיג און
וועגען וועלכע - ווי איך גלויב - וועט די קהלה בעזונדערס רעאָגירען אויף
אַנאָדערשטע וועג, ווי אויך די האנדלונג פון געוויסע פערזאנען, וואס לייגען
שטיינער אויף דעם ענטוויקלונגס וועג פון דער קהלה - גיב איך איבער די
דאזיגע אַבאָהאנדלונג דער יודישער עפענטליכקייט.
וו. זשעריקער
מיטגליד פון דער קהלה-פערוואלטונג

FABRIKARIA, I PRACNIA CHEMICZNA
"KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2.
Kino - Teatr „STYLOWY”
Aleja 27.
Kapitan Taylor
Redaktor i wydawca B. Rojman

„BENETA”
פאַרבעריי און כעמישע
וועשעריי
פאַרבעריי און כעמישע
וועשעריי
פאַרבעריי און כעמישע
וועשעריי

SZKOŁA TAŃCÓW
baletm. Kosteckiego
ul. Wasyngtona 6.
W tym czasie nowości - koncerty - partyz
1937/1938 roku w kompletach - pojedyńczo
Zgłoszenia odczytanie od 10-21 w.
Zgłoszenia odczytanie od 10-21 w.
Zgłoszenia odczytanie od 10-21 w.

KINO „EDEN”
Parada Warszawy
Redaktor i wydawca B. Rojman

Kino „LUNA”
Ziemia
Błogosławiona
Redaktor i wydawca B. Rojman

טשענסטאכאו, דעם 15 אָקטאָבער 1937 י.
גבולות פאַר דער געז. „חומכי”
ה' יהונתן איזראַקאוויטש צו דער
יאהרצייט פון זיין פאטער 20 קילאָ
ברויט.
ה' ל. פּראָמבערג צו דער יאהרצייט
פון זיין פאטער 1 זל.
פאַר'ן יודישען שפּיטאל
שילדער קאָפּערצייט ביי דער פּאָו. פון י. אלטמאַן בעת א פּאַרפּעל 5 זל.
דрук. B. Rojman, Aleja 6